

รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION MODEL TO ENHANCE THINKING SKILLS IN BASIC EDUCATION

พาสนา ชลบุรีพันธุ์*

Passana Chonburapun

สินธะวา คามดิษฐ์**

Sinthawa Khamdit

พินสุดา สิริธรงค์ศรี***

Pinsuda Siridhrungsri

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Ph.D. Candidate, Doctor of Philosophy Program in Educational Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: passana.chon@gmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and Ph.D., Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก ประจำสาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assistant Professor and Ph.D., Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอน เป็นวิจัยเชิงผสมการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 400 คน เครื่องมือคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน และสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือแบบสัมภาษณ์และแบบตรวจสอบรูปแบบการนิเทศการสอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศการสอนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน ด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนมีความต้องการมากที่สุดและรูปแบบการนิเทศการสอนมี 4 หลักการ ได้แก่ หลักคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม หลักบูรณาการและความต่อเนื่องและหลักความทันสมัยของเทคโนโลยีและข้อมูลที่ต้องการ

คำสำคัญ: การนิเทศการสอน ทักษะการคิด

Abstract

The purpose of this research was to study current status, problems and needs as well as to propose the Instructional Supervision Model. Mixed method was employed. Quantitative research used a questionnaire to collect data from 400 informants. Data was analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research conducted depth interview with 9 key informants and focus group discussion with 10 experts used interview form and Instructional Supervision Model check list. Content analysis was implemented.

The research revealed that current status and needs of instructional supervision was in high level. Most practice activity found was the instructional supervision activities. The highest needs were techniques and methods of instructional supervision. Model's 4 principles comprised principle of quality, principle of participation, principle of integration and continuity, and principle of modern technology and correct information.

Keywords: Instructional Supervision, Thinking Skills

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ ทำได้ง่าย และรวดเร็วมาก ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนไทย การเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการเสริมสร้างและพัฒนาความสามารถด้านการคิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถจัดสรร คัดเลือก และประยุกต์ใช้เป็น ดังนั้น ทักษะการคิดจึงเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคนี้และจำเป็นจะต้องมีการจัดการศึกษา เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงนี้ เห็นได้จากนโยบายการศึกษาของประเทศไทยที่สะท้อนให้เห็นถึง ความสำเร็จของการคิดที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กล่าวว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการจัดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ก็ได้กำหนดสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การส่งเสริมทักษะการคิดยังสอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และการศึกษา 4.0 ของรัฐบาลในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษาทุกระดับที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญและจำเป็นของนวัตกรรม เพื่อไปคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม ให้แก่สังคมไทยที่สามารถแข่งขันได้ในเวทีสากลและมีมูลค่า ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งทักษะดังกล่าวได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การคิดออกแบบเชิงนวัตกรรม และคิดรับผิชอบต่อสังคมแต่จากผลการประเมินและทดสอบทางการศึกษาต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพเด็กไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะเด็กส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านการคิดซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของไทย แนวทางการแก้ไขปัญหาคือคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่างประเทศ และทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จำเป็นต้องขับเคลื่อนปฏิรูปการจัดการศึกษาในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน การนิเทศการสอนเป็นงานหนึ่งของการจัดการศึกษาที่มีกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ โดยมีเป้าหมายที่คุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษา แต่สภาพปัจจุบันการนิเทศการสอน ยังมีปัญหาค่อนข้างมาก เช่น ขาดแคลนผู้นิเทศที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ขาดการประสานการทำงานร่วมกัน ขาดงบประมาณ มีภาระมาก ไม่มีเวลาติดตามอย่างต่อเนื่อง ขาดความศรัทธา เชื่อถือจากผู้รับการนิเทศ ซึ่งปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการนิเทศการสอนเป็นอย่างมาก

จากสภาพปัญหา ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงได้ศึกษารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด และให้สถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะด้าน

ความสามารถในการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเอง และสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ การคิด และในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะสร้างให้เด็กและ เยาวชนที่เข้าสู่วัยศึกษาในระบบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะดังกล่าว ดังนั้นการ นิเทศการสอนจึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ทั้ง ทักษะการคิดขั้นพื้นฐานและทักษะการคิดขั้นสูง วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนเป็นแนวทางการ นิเทศการสอนดังกล่าวสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการ สอนและผู้รับการนิเทศ เพื่อส่งเสริม สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ มีความเป็นประชาธิปไตย เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างเสริมขวัญและกำลังใจ ปรับปรุงการเรียนการสอน และประสาน สัมพันธ์ระหว่างงานนิเทศกับงานอื่นๆ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย และเป้าหมายการนิเทศไว้อย่างชัดเจน มีการดำเนินงานอย่างมีระบบ เน้นความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ถูกต้องตามหลักวิชา มีลักษณะของความ เป็นวิทยาศาสตร์ และตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย

กระบวนการในการนิเทศการสอนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการนิเทศการสอน นั้น เพื่อให้สำเร็จดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล จะต้องอาศัยกระบวนการซึ่งเป็นการ ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกัน และมีระเบียบแบบแผน ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอ กระบวนการนิเทศไว้ ดังนี้

สัจ จูทรานันท์ (2530, น. 84-88) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนไว้ 5 ขั้นตอน (PIDRE) คือ 1. การวางแผนการนิเทศ (P-Planning) 2. การให้ความรู้ในสิ่งที่ทำตามแผน (I-Informing) 3. การปฏิบัติตาม แผน โดยผู้รับการนิเทศเป็นผู้ดำเนินการ (D-Doing) 4. การส่งเสริม และสนับสนุนด้านขวัญ และกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน (R-Reinforcing) 5. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (E-Evaluating)

วัชร เล่าเรียนดี (2553, น. 27-28) ได้นำเสนอกระบวนการนิเทศการสอนไว้ 7 ขั้นตอน คือ 1. การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ (ครู หรือคณะครู) 2. การเลือกประเด็นหรือเรื่องที่ สนใจจะปรับปรุงและพัฒนา 3. การนำเสนอโครงการพัฒนาและขั้นตอนการปฏิบัติให้ผู้บริหารโรงเรียนได้รับ ทราบเพื่ออนุมัติการดำเนินการ 4. การให้ความรู้หรือการแสวงหาความรู้จากเอกสารต่างๆ และการฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการการจัดการเรียนการสอน 5. การจัดทำแผนการนิเทศกำหนดวัน เวลาที่จะนิเทศ 6. การดำเนินการ ตามแผน 7. การสรุปผล ประเมินผลการปรับปรุงและพัฒนาแล้วรายงานผลสำเร็จ

Harris (1985, pp13-15) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียนไว้ว่ามี 6 ขั้นตอน คือ 1. ประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) 2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) 3. ออกแบบวิธี การทำงาน (Designing) 4. จัดสรรทรัพยากร (Allocating resources) 5. ประสานงาน (Coordinating) 6. นำการ ทำงาน (Directing)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น.1-5) กำหนดให้ศึกษานิเทศก์จัดทำข้อมูล สารสนเทศเพื่อการนิเทศ สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการนิเทศการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการทำวิจัยเพื่อปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

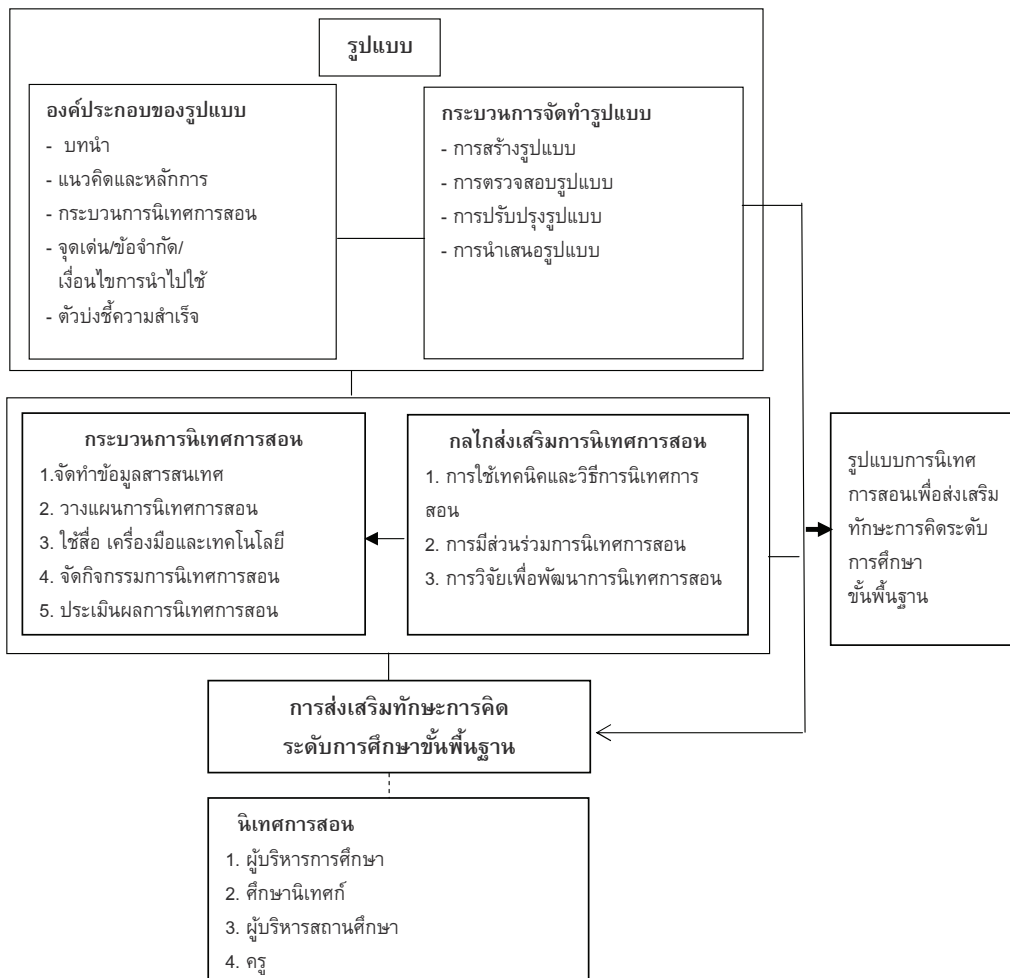
สรุปการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศ ในการให้ความช่วยเหลือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและนักเรียน โดยมีองค์ประกอบ ของกระบวนการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกระบวนการนิเทศการสอนทั่วไปที่ผู้นิเทศการสอนใช้ให้แก่ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ วางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อเครื่องมือ และเทคโนโลยีจัดการกิจกรรมการนิเทศ การสอน ประเมินผลการนิเทศการสอน และกลไกส่งเสริมการนิเทศการสอนได้แก่ การใช้เทคนิคและวิธี การนิเทศการสอน การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอนและการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน

ทักษะการคิด มีความสำคัญที่จะต้องปลูกฝังหรือพัฒนาแก่ผู้เรียนเพราะทักษะการคิดเป็นหัวใจ ของการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงความรู้ ความสามารถ และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น.26) กล่าวว่าความคิดคือกิจกรรมทางความคิดที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ

เจาะจง เรารู้ว่าเรากำลังคิดเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบางอย่าง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้ทีละขั้น ขัมมมณี (2551, น.27) กล่าวถึงความสำคัญของการคิดไว้ว่า การคิดเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดที่จะมีผลและรากฐานของการเปลี่ยนแปลงในชีวิต แต่ละบุคคลในการดำเนินงานของสังคม ถ้าคนแต่ละคนคิดดี คิดถูกต้อง คิดเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของคนและความเป็นไปของสังคมก็จะดำเนินไปอย่างมีคุณค่าสูง การคิดจึงเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ทักษะการคิดประกอบด้วยทักษะการคิดขั้นพื้นฐานและทักษะการคิดขั้นสูง หรือทักษะการคิดที่ซับซ้อน

สรุปทักษะการคิด เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีทักษะความสามารถ ความชำนาญในการคิดทุกประเภท ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ และความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ สามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด มีกระบวนการศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์งานวิจัยและแหล่งข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน ทักษะการคิดและสภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานวิเคราะห์ เนื้อหา สรุป ขอบเขตและประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยการศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

1.2 สัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 สัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติผู้เข้าร่วม ดังนี้

- 1) เป็นผู้บริหารการศึกษา
- 2) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา
- 3) เป็นผู้ที่มิใช่ผู้ศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก
- 4) เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ
- 5) เป็นผู้ที่มีความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศการสอนและทักษะการคิด

1.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นหมวดหมู่ตามตัวแปรที่ศึกษา

1.3 สอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งหมดภูมิภาคจำนวน 225 เขต ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 31,837 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษาใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ใช้แบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน ทักษะการคิดจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดขององค์ประกอบด้านกระบวนการนิเทศการสอน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาร่างเป็นแบบสอบถามความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านการนิเทศการสอนและทักษะการคิด
- 2) เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย
- 3) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน
- 4) เป็นผู้ที่มิใช่ผู้ศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก

เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 พร้อมทั้งปรับปรุงข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

1.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการนิเทศการสอนผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การจัดทำร่างรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น แล้วมาสรุป ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยแยกเป็นรายด้าน และจัดทำเป็นร่างรูปแบบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

2.2 การตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีตำแหน่งทางวิชาการในมหาวิทยาลัย
- 2) เป็นผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) เป็นผู้บริหารการศึกษา
- 4) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา
- 5) เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก
- 6) เป็นผู้ที่มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าเชี่ยวชาญ

2.3 ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

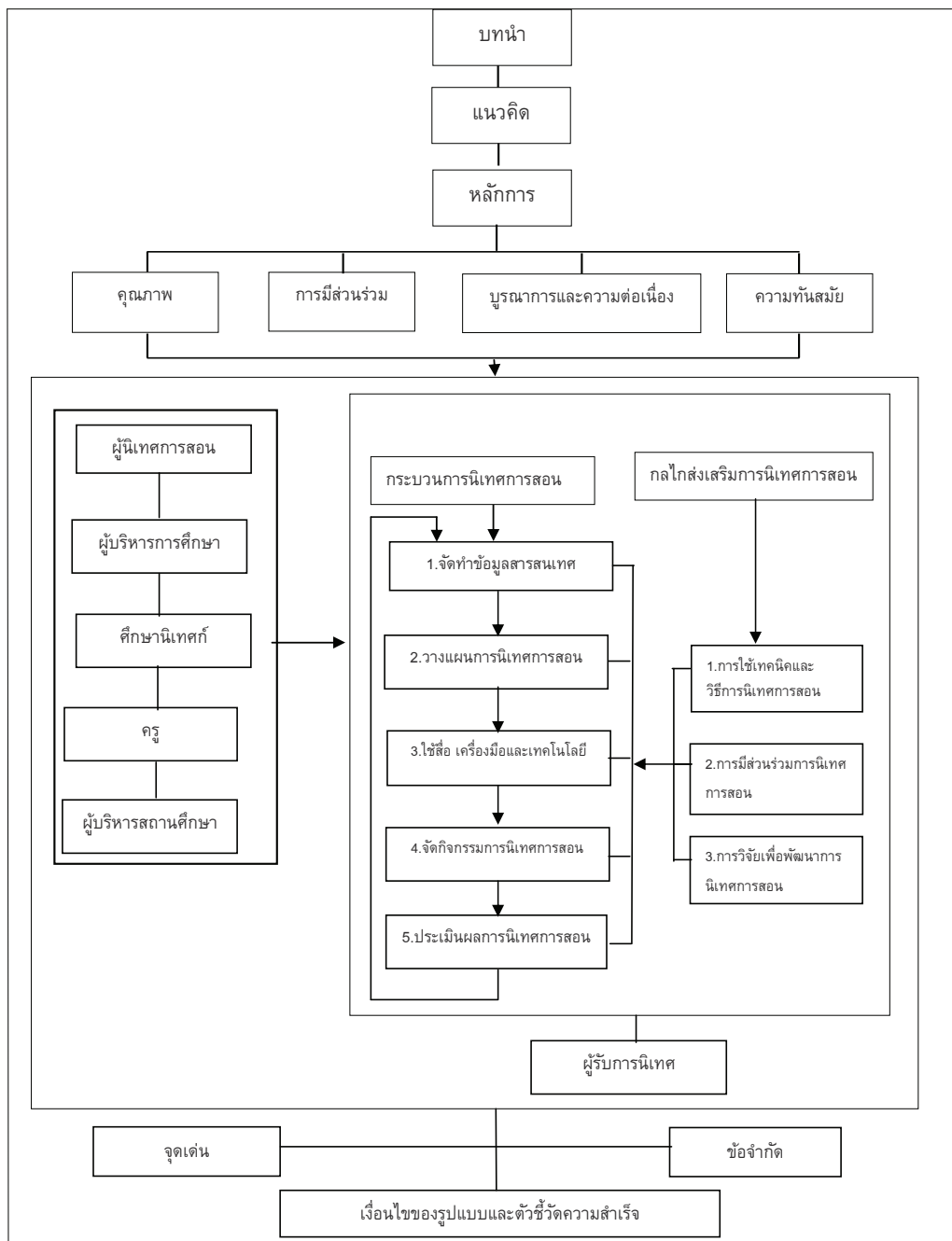
2.4 นำเสนอรูปแบบและรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาการปฏิบัติการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวม 8 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกิจกรรมการนิเทศการสอน รองลงมาคือ ด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน และด้านการวิจัยการนิเทศการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน ส่วนความต้องการการนิเทศการสอนโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีและกิจกรรมการนิเทศการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความต้องการน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน

2. รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย แนวคิด หลักการเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแสดงถึงภาพที่ 2 และมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 แนวคิดและหลักการของรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) แนวคิด

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาและในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดของผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และสามารถคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสมซึ่งการจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดและในการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะสร้างให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่อะบบการศึกษาในระบบ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาให้มีคุณลักษณะดังกล่าว ดังนั้นการนิเทศการสอน จึงเป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด

2) หลักการ

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ 4 หลักการ ดังนี้

(1) หลักคุณภาพ

การดำเนินการนิเทศการสอนสำหรับผู้นิเทศการสอนต้องคำนึงถึงหลักคุณภาพ โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเป็ตัวชี้วัดสำคัญของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดี คุณภาพดังกล่าวต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกๆ ฝ่าย พร้อมทั้งหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ มีระบบการบริหารหรือการจัดการที่ได้มาตรฐานมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยครูมืออาชีพ มีวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณที่พอเพียงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการนิเทศการสอนให้เกิดคุณภาพผู้นิเทศการสอนต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดคุณภาพการนิเทศการสอนรวมทั้งการใช้กระบวนการทำงานที่มีคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ประกอบด้วย การวางแผนการนิเทศการสอน การดำเนินการตามแผนการนิเทศการสอน การติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนงานการนิเทศการสอนและการนำผลการติดตามประเมินผลการนิเทศการสอนมาปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุเป้าหมาย

(2) หลักการมีส่วนร่วม

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนผู้นิเทศการสอนจะใช้หลักการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผล เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการรวมกลุ่มในรูปของการจัดเครือข่ายต่างๆ หลากหลายรูปแบบทั้งเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก ซึ่งในการดำเนินงานของเครือข่ายจะมีการกำหนดโครงสร้างแต่งตั้งคณะทำงาน มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน มีการติดต่อประสานงานกันมีกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมทรัพยากรร่วมกันและมีแกนนำเชื่อมประสานของเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพนักเรียน

(3) หลักบูรณาการและความต่อเนื่อง

การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันระหว่างผู้นิเทศการสอน ผู้รับการนิเทศและผู้เกี่ยวข้อง การปฏิบัติงานต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม คำนึงค่า เพื่อให้การดำเนินการนิเทศการสอนมีการพัฒนาต่อเนื่อง เกิดความยั่งยืน และเพื่อให้คุณภาพทาง การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

(4) หลักความทันสมัย

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ดังนั้น การนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีดังกล่าว และการจัดทำข้อมูลก็มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนงานการนิเทศการสอน ข้อมูลจะต้องมีความถูกต้อง มีความเที่ยงตรง สามารถเชื่อถือได้ มีความเป็นปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้ และมีความสมบูรณ์ชัดเจน ซึ่งหากมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้สร้างข้อมูลที่ต้องการชัดเจน เพื่อการนิเทศการสอนแล้วจะส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาและเกิดความยั่งยืน

2.2 กระบวนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการนิเทศ การสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 8 ด้านและในจำนวนดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กระบวนการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นกระบวนการนิเทศการสอนตามหลักการนิเทศการสอนทั่วไป ประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ จัดทำข้อมูลสารสนเทศวางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน และประเมินผล การนิเทศการสอน 2) กลไกสนับสนุนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนการมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน ซึ่งแต่ละ ด้านในกระบวนการนิเทศการสอนและกลไกสนับสนุนการนิเทศการสอน

อภิปรายผล

1) สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จากข้อค้นพบดังกล่าว เห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนศึกษานิเทศก์มี การปฏิบัติมากกว่าด้านอื่นๆ แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนมีความสำคัญและจำเป็นต่อ การนิเทศ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจะทำให้ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศการสอน มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันผู้นิเทศการสอนปัจจุบัน นี้ มีการใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนแบบชี้แนะ สะท้อนคิดและการใช้วิธีการนิเทศการสอนแบบเป็น พี่เลี้ยงและผู้สนับสนุนเป็นหลักสำคัญ ซึ่งเทคนิคและวิธีการดังกล่าว ผู้นิเทศต้องจัดกิจกรรมนิเทศการสอน อย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตการสอน การให้คำปรึกษา การสาธิตการสอน เป็นต้น กิจกรรมการ นิเทศการสอนจะทำให้ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจในรูปแบบและวิธีการ เนื่องจาก มีประโยชน์และมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและสามารถแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้จริงและ ยั่งยืนกว่าวิธีอื่นๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มาเรียม นิลพันธุ์ (2553) ได้ศึกษาพบว่า ศึกษานิเทศก์มี แบบปฏิบัติการณ์ที่เน้นการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้ความรู้แก่ครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยใช้วิธีการนิเทศ ได้แก่ วงจรปฏิบัติการ PDCA มีการนิเทศแบบ PIDRE การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และรูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศ โดยมีการประชุม วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล มีการให้ข้อมูลย้อนกลับทุกขั้นตอนของการนิเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด ของ สุเดือนเพ็ญ คงคะจันทร์ (2550) กล่าวว่า เทคนิคและวิธีการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จนเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมุ่ง เน้นให้ผู้รับการนิเทศแสดงความสามารถผ่านกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้การปฏิบัติงานดีขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพ ผู้เรียน

2) รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำ ข้อค้นพบจากการนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มาอภิปรายโดยแยกตามองค์ประกอบของกระบวนการและกลไกสนับสนุนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริม ทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ก. กระบวนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ จากผลการวิจัยด้านการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ พบว่า ควรมีการเตรียมทรัพยากร เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการบริหารจัดการให้พร้อมและพอเพียง และควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้จัดระบบข้อมูล ให้มีคุณภาพถูกต้องรวดเร็ว อาจเป็นเพราะว่า ในกระบวนการสอนบทบาทการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ (Information Management) ผู้นิเทศการสอนยุคใหม่จำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานอย่างรอบด้าน ตามที่ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น.10-11) กล่าวว่าผู้นิเทศการสอนต้องมีข้อมูลทุกอย่างของโรงเรียน เช่น ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อมูลนักเรียนอ่านออกเขียนได้ ข้อมูลอัตราากำลังครู และความสามารถของครูแต่ละคน ข้อมูลรายงานผลการประเมินภายนอก ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนและข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาอย่างทันทั่วถึง ตรงตามความต้องการของสภาพปัจจุบันและปัญหาอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพรินทร์ เหมบุตร (2556, น.331) พบว่า จุดอ่อนสภาพปัญหาการนิเทศขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ส่งผลถึงการวางแผนการสร้างเครื่องมือ การดำเนินการนิเทศไม่สามารถปฏิบัติได้ และควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาจัดระบบข้อมูล ทั้งนี้เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามาก ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดทำข้อมูลให้มีความถูกต้อง มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ ความเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้ มีความสมบูรณ์ ชัดเจน ถ้ามีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้สร้างข้อมูล จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

2) วางแผนการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการวางแผนการนิเทศการสอน พบว่า ควรนำข้อมูลด้านต่างๆ มาประกอบการจัดทำแผน และกิจกรรมต่างๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-NET) ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน อาจเป็นเพราะว่า ในการวางแผนการนิเทศการสอนที่ดี จะส่งผลให้การดำเนินการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะช่วยประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย เพราะการวางแผนเป็นการกำหนดสิ่งที่ควรจะทำ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ สจัด อุทรานันท์ (2530, น.84-88) ที่กล่าวว่า การวางแผนเป็นขั้นที่ผู้นิเทศการสอนและครู จะทำการปรึกษาหารือกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการ ให้มีการนิเทศรวมถึงการวางแผนขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศ นอกจากนั้น Harris (1985, pp13-15) กล่าวว่ากระบวนการนิเทศเป็นขั้นตอนที่ ผู้นิเทศต้องมีการประเมินสภาพการทำงานก่อน โดยศึกษาถึงสภาพต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นเพื่อกำหนดถึงความต้องการ ความจำเป็นมีความคำนึงถึงความสำคัญของงาน และออกแบบวิธีการทำงาน ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผน มีการเตรียมการต่างๆ ให้พร้อม จัดระบบงาน การกำหนดแผนในการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, น.7) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ครบถ้วนถูกต้องเป็นปัจจุบัน และทันต่อการใช้งาน คือประสิทธิภาพการวางแผนการนิเทศการสอน และในส่วนของกระบวนการนโยบายระดับต่างๆ มาเป็นแนวทางในการวางแผนการนิเทศการสอน ซึ่งโดยปกติในการปฏิบัติการของผู้นิเทศการสอนต้องมีกิจกรรมหรือโครงการที่ผู้นิเทศรับผิดชอบโดยคิดค้นขึ้นและอาจจะเป็นโครงการ หรือกิจกรรมจากหน่วยงานระดับต่างๆ ตามภารกิจที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ อุดลย์ วงศ์ก้อม (2552, น.224) พบว่า ในการวางแผนการนิเทศการสอนต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานระดับปฏิบัติ และในระดับสูงขึ้นเพื่อพัฒนางานการนิเทศ นำไปสู่การบริหารการเปลี่ยนแปลงตรงตามวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน

3) ใช้สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี จากผลการวิจัยด้านการใช้สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี พบว่า ควรจัดทำคลังหรือศูนย์สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดให้เพียงพอ พร้อมทั้งควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญในการใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สำหรับให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ และให้บริการแก่บุคคลากรที่ต้องการและสนใจ ทั้งนี้เพราะการสร้างสื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยีเพื่อการนิเทศการสอนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศ จำเป็นต้องคำนึงถึง ควบคู่ไปกับเทคนิคหรือวิธีการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของ สุภารัตน์ สารสว่าง (2556, น.36-39) กล่าวว่า การนิเทศในแต่ละรูปแบบวิธีการจะต้องมีการใช้สื่อหรือเครื่องมือต่างๆ สื่อการนิเทศนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาจากผู้นิเทศไปยังผู้รับการนิเทศ อย่างไรก็ตามสื่อเพื่อการนิเทศจะมีคุณค่าเมื่อผู้นิเทศนำไปใช้อย่างเหมาะสมถูกต้องวิธี ก่อนจะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ผู้นิเทศจะต้องศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของสื่อ ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัดเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตลอดจนการผลิตและใช้สื่อให้เหมาะสมกับการนิเทศ ทำนองเดียวกันกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นิเทศในระหว่างการทำนิเทศคือการเก็บข้อมูลเรื่องราว สภาพปัญหา พฤติกรรมครู ก่อนการนิเทศ ระหว่างการนิเทศ และหลังการนิเทศสิ้นสุด เหล่านี้ต้องอาศัยเครื่องมือต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้นิเทศการสอนจำเป็นต้องเตรียมการในการจัดหาหรือสร้างเครื่องมือเพื่อการนิเทศให้พร้อม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ไพรินทร์ เหมบุตร (2556, น. 330-332) ที่พบว่า ครูยังขาดการใช้ประโยชน์จากสื่อและแหล่งข้อมูลทางเทคโนโลยี เครื่องมือและเอกสารเครื่องมืออาชีพประกอบการนิเทศมีไม่ถึงครึ่ง มุ่งเน้นการสรรหาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู ที่มีศักยภาพในการสร้างสื่อนวัตกรรมเพื่อขยายองค์ความรู้ ผ่านช่องทางแสดงสื่อ ผลงานของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู เพื่อพัฒนาการนิเทศการศึกษาที่สมาชิก เพื่อนครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างหลากหลาย

4) จัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน พบว่า ควรมีการพัฒนาผู้นิเทศการสอน ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศการสอนต่างๆ ที่มีความหลากหลาย อาจเป็นเพราะว่าบทบาทของผู้นิเทศไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์หรือครูที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการนิเทศต้องมีความสามารถ ควรมีความรู้ในศาสตร์และศิลป์ของการสอน และการจัดกิจกรรมการสอน ส่วนศิลป์ของการสอนคือการรู้จักและการเลือกใช้กิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ เวลาที่ใช้ในการนิเทศ ขนาดของกลุ่มของผู้รับการนิเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของวัชร่า เล่าเรียนดี (2553, น.13) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการนิเทศ มีมากมายหลายแบบ ซึ่งจะต้องใช้กิจกรรมแต่ละชนิดให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครู และนักเรียน จึงมีความจำเป็นที่ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศ เพราะกิจกรรมแต่ละชนิดให้ประโยชน์ต่อผู้รับการนิเทศมากน้อยแตกต่างกัน นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนจะทำให้ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

5) ประเมินผลการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการประเมินผลการนิเทศการสอน พบว่า ควรใช้รูปแบบการประเมินเพื่อพัฒนา เช่นการประเมินแบบมีส่วนร่วม สะท้อนคิดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาแก่ไขการปฏิบัติอย่างทันที่อาจเป็นเพราะว่าการประเมินผลการนิเทศการสอน มีความจำเป็นและสำคัญอยู่ เพราะสามารถคาดคะเนได้ว่า กิจกรรมนั้นๆ ถ้านำไปปฏิบัติแล้วจะบรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดหรือเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วต้องปรับปรุงแก้ไขสิ่งใดบ้าง ดังที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, น.111-112) ได้เสนอหลักของการประเมินผลกิจกรรมใดก็ตาม ต้องเน้นการประเมินผลร่วมกันทั้งครู ผู้นิเทศและบุคคลอื่นๆ การประเมินควรดำเนินการแบบประชาธิปไตยควรประเมินทุกด้าน ควรเลือกเทคนิควิธีที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรธมมาศ พรหมพิลา (2553, น.278) ที่พบว่า การประเมินผลการนิเทศควรมีการประเมินทั้งปัจจัย กระบวนการ และผลลัพธ์ นำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการนิเทศการสอนต่อไป

ข. กลไกสนับสนุนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน จากผลการวิจัยด้านเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน พบว่า ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนแก่ผู้รับการนิเทศแบบมีส่วนร่วม อาจเป็นเพราะว่าเทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนมีหลากหลายวิธี และได้พัฒนาต่อเนื่อง แต่ละยุคสมัยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดเน้นของการศึกษาแต่ละยุคสุภารัตน์ สารสว่าง (2556, น.42) ได้ให้แนวคิดว่าการนิเทศการสอนในประเทศไทย ยังมีอุปสรรคหลายประการทำให้การนิเทศไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งการนิเทศจากภายนอก และการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งการนิเทศภายในศตวรรษที่ 21 นี้ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการนิเทศ ควรมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 นี้

สภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ของนักเรียน และสมรรถนะของครู โดยมุ่งเน้นการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) เพราะเป็นวิธีการนิเทศที่ผู้นิเทศจะใช้ทักษะการสร้างความกระจ่าง การสนับสนุนให้กำลังใจ ให้ความรู้ ความเข้าใจ มีการสะท้อนคิด และการเอื้ออำนวยความสะดวก นอกจากนี้ วัชรรา เล่าเรียนดี (2553, น.266) ได้ให้แนวคิดที่ว่า ผู้นิเทศหรือผู้จะทำหน้าที่นิเทศต้องอยู่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ ด้านการสอน การออกแบบการเรียนการสอนซึ่งต้องได้รับการฝึกฝนโดยตรงด้านการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีสอน เทคนิควิธีการนิเทศการสอน การวิจัยในชั้นเรียน การสื่อสารความหมายที่มีประสิทธิภาพ การวัดประเมินผล เทคโนโลยีและนวัตกรรมและสอดคล้องกับแนวคิดของ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538, น.132-138) ที่กล่าวว่าทิศทางการนิเทศในอนาคตจะเป็นการนิเทศทางอ้อม คือนิเทศโดยใช้สื่อ เอกสาร วิทยุ โทรศัพท์ และ ICT มากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพราะความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี

2) การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอนควรมีการสร้างเครือข่ายระดับต่างๆ เช่นเครือข่ายครูผู้สอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เครือข่ายผู้บริหารโรงเรียน เครือข่ายศูนย์พัฒนาวิชาการ เครือข่ายกลุ่มโรงเรียน เครือข่ายระดับเขตพื้นที่การศึกษา และเครือข่ายระดับอุดมศึกษา เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันอาจเป็นเพราะ ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้กลไกเครือข่ายการนิเทศ สร้างความร่วมมือ ซึ่งผู้นิเทศมีบทบาทสำคัญ ในการกระตุ้น หรือร่วมประสานการสร้างเครือข่าย ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาการนิเทศและเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556, น.12-13) มุ่งเน้น ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนาโดยมีข้อตกลงในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบเครือข่ายต่างๆ โดยมุ่งหวัง การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และผลการวิจัยของ วรรณพร สุxonันต์ (2550, น.81) และ ไพรินทร์ เหมบุตร (2556, น.333) พบว่า การส่งเสริมการดำเนินการนิเทศสู่มืออาชีพ ด้านระบบเครือข่ายของศูนย์เครือข่าย พัฒนาการเรียนการสอนมีกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มมีน้อย นอกจากนี้ สมาน อัครภูมิ (2556, น.56) ได้กล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นในการบริหารยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นซึ่งอาจอยู่ในลักษณะเครือข่ายของสถานศึกษาที่รวมตัวของสถานศึกษาในเขตพื้นที่เดียวกัน ร่วมมือกันพัฒนาครูและสถานศึกษา ร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3) การวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนจากผลการวิจัยด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนพบว่า ควรให้คำปรึกษาช่วยเหลือเป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้รับการนิเทศให้สามารถทำวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ในการส่งเสริมทักษะการคิด ทั้งเพราะว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้ครูต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และคุรุสภากำหนดให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานความรู้ด้านการวิจัยทางการศึกษาทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องทำวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2560, น.227) กล่าวว่า วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็นบทบาทสำคัญของครูในยุคนี้ ที่ครูควรสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, น.11-13) เห็นว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติการนิเทศโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบ P-A-O-R (Plan-Action-Observe-Reflect) โดยศึกษานิเทศก์จะค้นหาปัญหาและแนวทางพัฒนาโรงเรียนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา รวมถึงการค้นหาและพัฒนาวัตกรรมการที่จะใช้แก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนร่วมกับครู (working in classroom) โดยศึกษานิเทศก์จะร่วมคิด ร่วมทำ รวมถึงเป็นเพื่อนร่วมเรียนรู้กับครูในโรงเรียนอย่างกัลยาณมิตรโดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบชี้แนะสะท้อนคิดเพื่อร่วมกันกำหนดกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนทุกมิติ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปคือ ผู้นิเทศการสอนทั้งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา สามารถนำรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดไปใช้ให้เกิดคุณภาพ โดยใช้แนวทางการนิเทศตามองค์ประกอบการนิเทศการสอน ได้แก่ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ วางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อและเครื่องมือการนิเทศการสอน จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน และประเมินการนิเทศการสอน และใช้กลไกส่งเสริมการนิเทศการสอนได้แก่ การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน และการวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการคิด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทุกแห่งสามารถนำรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปประยุกต์ หรือปรับใช้ตามบริบท และความพร้อมของทรัพยากรได้
2. ควรพัฒนาผู้นิเทศการสอน ทั้งผู้บริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิด ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้เพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด
3. ควรพัฒนาผู้นิเทศการสอนเชิงปฏิบัติการให้มีความรู้ มีทักษะต่างๆ เกี่ยวกับการนิเทศการสอน เช่นการจัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างมีระบบถูกต้อง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เทคนิคและวิธีการประเมินผล การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอนรวมทั้งการใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนที่หลากหลายในการพัฒนาคุณภาพการนิเทศการสอนอย่างเป็นรูปธรรม
4. ควรส่งเสริมสนับสนุน ผู้นิเทศการสอนและครูในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถรายงานผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนจนเป็นผลงานการวิจัย เพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนและพัฒนาการเรียนการสอน
5. ควรส่งเสริมให้ผู้นิเทศการสอนและครูใช้สื่อนวัตกรรมและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผู้เรียน
6. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการบูรณาการการปฏิบัติการนิเทศการสอน และร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกในรูปแบบเครือข่ายต่างๆ เพื่อการสนับสนุนช่วยเหลือ และพัฒนางานนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). *การคิดเชิงวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ชัดชัดมีเดีย.
- ทศนา แคมมณี. (2551). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: เดอะมอลล์กรุ๊ป.
- พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์. (2560). *ทักษะ 7 C ของครู 4.0*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรธมาศ พรหมพิลา. (2553). *ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพรินทร์ เหมบุตร. (2556). *กลยุทธ์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูมืออาชีพในเครือข่ายการนิเทศที่ 18*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2553). *รายงานการวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมการพัฒนานิเทศแนวใหม่*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณพร สุขอนันต์. (2550). *รูปแบบการนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชรา เล่าเรียนดี. (2553). *การนิเทศการสอน*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). *หลักการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พรศิวกการพิมพ์.
- สมาน อัครวุฒิ. (2551, ธันวาคม). *แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล*. วิทยาสาร, 108(2), 55-56.
- สังต์ อุทรานนท์. (2530). *การนิเทศการศึกษา: หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บัตรสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง เล่ม 3 บริหารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: พิเอลิฟิง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *แนวทางการนิเทศเต็มพื้นที่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุธารัตน์ สารสว่าง. (2556). *เทคนิคการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง Coaching and Mentoring เพื่อพัฒนาครู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเดือนเพ็ญ คงคะจันทร์. (2550). *Coaching/Mentoring*. เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรนักบริหารงานส่งเสริมสุขภาพ ระดับกลาง. สมุทรสาคร: มปท.
- อดุลย์ วงศ์ก้อม. (2552). *รูปแบบการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Harris, B.M. (1985). *Supervisory Behavior in Education*. New Jersey: Prentice Hall.